

KODANIKUÜHENDUSTE RAHASTAMISE PROTSEDUURUREGLID RIIGIEELARVEST RAHASTAMISE KORRAL

RAPORT

Käesolev raport on koostatud Sihtasutuse Eesti Õiguskeskus poolt lähtuvalt Sihtasutuse Eesti Õiguskeskus, Sihtasutuse Avatud Eesti Fond ja Eesti Mittetulundusühenduste Ümarlaua Sihtasutuse vahel 14. juunil 2004. a sõlmitud lepingule.

Käesolevas raportis analüüsitakse riigieelarve koostamise menetluse õiguslikku regulatsiooni ning kodanikuühenduste võimalusi riigieelarve koostamisel kaasa rääkida. Samuti tuuakse raportis välja kokkuvõtte kodanikuühendustelt saadud informatsioonist nimetatud teema kohta.

SISUKORD

I. RIIGIEELARVE KOOSTAMISE ÕIGUSLIK REGULATSIOON.

1. Riigieelarvemenetluse üldisest korraldusest
2. Riigieelarve koostamise üldpõhimõtted.
3. Riigi eelarvestrateegia koostamine.
4. Ministeeriumite valitsemisala eelarveprojektide koostamine.
5. Eelarveläbirääkimised.
6. Riigieelarve eelnõu koostamine.
7. Riigieelarve eelnõu menetlus Vabariigi Valitsuses.
8. Riigieelarve eelnõu menetlemine Riigikogus ning selle vastuvõtmine ja jõustumine.
9. Muud võimalikud probleemid seoses rahastamisega (riigihangetega seonduv)

II. KOKKUVÕTE KODANIKUÜHENDUSTELT SAADUD INFORMATSIOONIST.

KOKKUVÕTE.

KASUTATUD ÕIGUSAKTID.

I. RIIGIEELARVE KOOSTAMISE ÕIGUSLIK REGULATSIOON

1. Riigieelarvemenetluse üldisest korraldusest

Iga-aastase riigieelarve koostamise õigusliku regulatsioon tuleneb riigieelarve seadusest (edaspidi nimetatud RES), mis põhiseaduse (edaspidi nimetatud PS) § 104 lg 2 p-i 11 kohaselt on nn konstitutsiooniline seadus.^[1] PS-s seondub riigieelarve ja selle menetlemisega §-d 65 p 6, 87 p 5, 104 lg 2 p 11, 106, 110 ning 115 – 119.

Riigieelarve seaduse alusel koosneb riigieelarve menetlus järgmisest osadest:

- riigi eelarvestrateegia koostamine (§ 9¹);
- ministeeriumite valitsemisala eelarveprojektide koostamine (§ 10);
- eelarveläbirääkimised (§-d 12 – 13);
- riigieelarve eelnõu koostamine (§ 14);
- riigieelarve eelnõu menetlus Vabariigi Valitsuses (§-d 15 – 16);
- riigieelarve eelnõu menetlemine Riigikogus (§-d 18 - 20) ning
- riigieelarve vastuvõtmine ja jõustumine (§ 21)

Seega riigieelarve menetlemine on paljuetapiline protsess, mistõttu on kindlasti raskendatud selle mõjutamine kolmanda sektori poolt.

<<Avaleht

- ▶ [Kohtunike koolitus](#)
- ▶ [Riigiametnike koolitus](#)
- ▶ [Õigusinfo](#)
- ▶ [Digesta](#)
- ▶ [Tööpakkumised](#)
- ▶ [Konverentsimaja](#)
- ▶ [Õiguskeskus](#)

[Reklaam]

2. Riigieelarve koostamise üldpõhimõtted

Järgnevalt antakse lühike ülevaade riigieelarve koostamise üldpõhimõtetest, mis on aluseks iga riigieelarve koostamisel. Riigieelarvega seonduvalt on kogu maailmas tunnustatud järgmised põhimõtted:[2]

- **kõikehaaravuse põhimõte** - riigieelarve peab sisaldama riigi kõiki tulusid ja kulusid (sätestatud PS §-s 115);
- **ühtsuse põhimõte** - ühe aruandeperioodi tulud ja kulud peavad olema kajastatud ühes eelarves ;
- **eelnevuse põhimõte** - riigieelarve võetakse vastu enne arvestusaasta algust;
- **tõepärasuse põhimõte** - planeeritavad tulud ja kulud peavad võimalikult täpselt vastama tegelikkusele;
- **tasakaalustatuse põhimõte** - riigieelarve tulude summa peab võrduma kulude summaga.

Lisaks eelnevale võib riigieelarve koostamise põhimõttena välja tuua selle **aastase kehtivuse** – riigieelarve võetakse vastu iga aasta kohta.

3. Riigi eelarvestrateegia koostamine

RES § 9¹ lg 1 kohaselt on riigi eelarvestrateegia aluseks riigieelarve eelnõu koostamisele. Riigi eelarvestrateegia koostatakse järgmise eelarveaasta ja sellele järgneva kolme aasta kohta ning selle kiidab rahandusministri ettepanekul heaks Vabariigi Valitsus hiljemalt seitse kuud enne eelarveaasta algust. Riigieelarve strateegia koostamist korraldab ja koordineerib Rahandusministeeriumi riigieelarve osakond.[3] Riigi eelarvestrateegias esitatakse eelarvepoliitilised põhimõtted, Vabariigi Valitsuse tegevuse peamised eesmärgid, majandusolukorra analüüs, majandusarengu prognoos, sealhulgas valitsussektori tulude prognoos ning muu finantsjuhtimiseks oluline informatsioon. Riigi eelarvestrateegia tähtsus seisneb muuhulgas selles, et see on üheks lähtealuseks ministeeriumitele enda valitsemisala eelarve projekti koostamisel.

Kuna riigi eelarvestrateegia koostamist korraldab rahandusministeerium ning selle kiidab heaks Vabariigi Valitsus, siis tulenevalt RES-i regulatsioonist kuulub riigi eelarvestrateegia üle otsustamine täidesaatva võimu (Vabariigi Valitsuse) pädevusse ja kolmandal sektoril formaalne alus selle protsessi mõjutamiseks puudub. Seega juriidilist õigustust riigi eelarvestrateegia otsustamise mõjutamiseks kolmanda sektori poolt ei ole.

4. Ministeeriumite valitsemisala eelarveprojektide koostamine

Iga ministeeriumi valitsemisala eelarve projekti lähtealusteks on lisaks riigi eelarvestrateegiale ka strateegilised arengukavad ning ministeeriumi enda ja selle valitsemisala riigiasutuste igaaastased tegevuskavad ja investeeringute kava. Seejuures:

- strateegiline arengukava on arenguvision, eesmärgid ja nende saavutamiseks vajalikke tegevusi ning hinnangulisi ressursse kajastav dokument, mille liigid, nende koostamise, täiendamise, elluviimise ja selle hindamise ning aruandluse korra kehtestab Vabariigi Valitsus.
- investeeringute kava on riigi eelarvestrateegiast ning strateegilisest arengukavast lähtuv ning ministeeriumi poolt koostatav dokument järgmise eelarveaasta ning sellele järgneva kolme aasta kohta, milles esitatakse andmed kõigi, nii kavandatavate kui jätkuvate investeeringute maksumuse ja nende rahastamise ulatuse kohta eelarveaastate ja investeerimisprojektide lõikes.

Lisaks eelnevale mõjutab ministeeriumi valitsemisala projekti koostamist rahandusministri kehtestatavad eelarve projekti koostamise tingimused ja projekti vormid, investeeringute kava koostamise kord ja selle vormid, tegevuskava vormid ning eelarve projekti esitamise tähtaeg.

Eelnevast lähtuvalt võib öelda, et ministeeriumi valitsemisala eelarve projekti koostamisel ei ole jällegi RES regulatsiooni arvestades kolmanda sektori organisatsioonidel juriidilist õigustust selle projekti koostamise mõjutamiseks. Seega formaaljuriidiliselt RES-st kui riigieelarve menetlust sätestavast aluseadusest ei tulene ühegi ministeeriumi kohustust kolmanda sektori organisatsioonide isegi ära kuulata. Siit tulenevalt võib öelda, et kolmanda sektori organisatsioonidel on suhteliselt raske kaasa rääkida riigieelarvest raha saamisel, kuna suurem osa riigieelarve kulusid on planeeritud just läbi ministeeriumite.

5. Eelarveläbirääkimised

Järgmiseks riigieelarve menetluse etapiks pärast ministeeriumite valitsemisala eelarve projektide koostamist on eelarveläbirääkimised, mis toimuvad vastava ministeeriumi ja Rahandusministeeriumi vahel.[4] Eelarveläbirääkimistel keskendutakse eelarve projekti kulude põhjendatusele ja otstarbekusele. Põhimõtteliselt on eelarveläbirääkimiste eesmärgiks viia kõigi ministeeriumite eelarvete projektid üksteisega selliselt kooskõlla, et eelarve projektide alusel oleks võimalik koostada riigieelarve eelnõud. Seega eelarveläbirääkimised on esimene eelarvemenetluse etapp, milles tehakse korrekture ministeeriumi valitsemisala eelarve projekti. Siit tulenevalt - kui ministeeriumi valitsemisala eelarve projektis on isegi ette nähtud teatud rahaeraldus kolmanda sektori organisatsioonile, siis eelarveläbirääkimiste tulemusena võib see eraldus ära kaduda.

RES § 13 kohaselt, kui minister ei ole nõus eelarveläbirääkimiste tulemustega või rahandusministri ettepanekuga[5], esitab ta lahkarvamuse rahandusministrile. Kui ministritevahelistel läbirääkimistel ei saavutata kokkulepet, lahendab vaidluse Vabariigi Valitsus.

Eelneva põhjal võib öelda, et eelarveläbirääkimiste etapis on suhteliselt suur pädevus rahandusministril ning selle käigus tekkinud vaidluste lahendamise lõppinstantsiks on Vabariigi Valitsus. Eelneva tõttu kujutavad eelarveläbirääkimised kolmanda sektori organisatsioonidele võimalike rahaeralduste seisukohast suurt ohtu, kuna kolmanda sektori organisatsioonidel ei ole selles etapis jällegi võimalik kaasa rääkida ning kuna nimetatud etapis on otsustajate ring suhteliselt lai, on otsustusportsessil mitmeid erinevaid arenguvõimalusi.

6. Riigieelarve eelnõu koostamine

Riigieelarve eelnõu koostamine kui eelarvemenetluse etapp algab pärast eelarveläbirääkimiste ja sellel tekkinud vaidluste lahendamist. Riigieelarve eelnõu koostatakse Rahandusministeeriumis. Selle aluseks on põhiseaduslike institutsioonide (Riigikogu, Vabariigi President, Riigikontroll, Õiguskantsler ning Riigikohus) ja ministeeriumide eelarvete projektid eelarveläbirääkimiste tulemusena saadud kujul. Kõnealuse eelarvemenetluse etapi käigus pannakse esmakordselt kokku riigieelarve projekt. Seejuures ei tulene RES-st Rahandusministeeriumile kohustust täpselt kinni pidada eelarveläbirääkimiste tulemustest. Seega ei tähenda riigieelarve eelnõu koostamine pelgalt erinevate eelarveprojektide kokkutõstmist. Siit tulenevalt on Rahandusministeeriumil õigus planeeritava eelarve kulusid ja tulusid muuta. Seega kui kolmanda sektori organisatsioonile on ka pärast eelarveläbirääkimisi mõnest eelarveprojektist teatud raha ette nähtud, siis riigieelarve eelnõu koostamisel võib see eraldis eelnõust välja jääda.

7. Riigieelarve eelnõu menetlus Vabariigi Valitsuses

RES § 15 lg 1 kohaselt on riigieelarve eelnõu läbivaatamisel Vabariigi Valitsuses sellel õigus riigieelarve eelnõusse võetud summasid muuta või eelnõust välja jätta, kui seadusega pole sätestatud teisiti. Peamised erandid, mille puhul Vabariigi Valitsusel nimetatud õigust ei ole, on seotud eranditega riigieelarve universaalsusest[6]. Nt tulenevalt hasartmängumaksu seaduse (edaspidi nimetatud HasMS) § 7 lg-st 2 on sätestatud hasartmängumaksust laekuvate summade kasutamine ja Vabariigi Valitsus ei saa hasartmängumaksust saadavat tulu HasMS-s sätestatust erinevalt riigieelarvesse planeerida. Samaselt hasartmängumaksu kasutamise regulatsioonile kuulub ka sotsiaalmaks sihtotstarbelisele kasutamisel - 20/33 sellest eraldatakse pensionikindlustusele ja 13/33 ravikindlustusele.[7]

Eelnevast nähtuvalt on Vabariigi Valitsusel põhimõtteliselt õigus teha riigieelarve eelnõus peaaegu kõikvõimalikke muudatusi. Ja jällegi ei ole kolmanda sektori organisatsioonidel juriidilist õigustust riigi eelarvestrateegia otsustamise mõjutamiseks. Põhimõtteliselt on kõigest eelnevast tulenevalt selge, et kogu riigieelarve menetlus on läbinisti poliitilise iseloomuga ja lähtub Vabariigi Valitsuse ja üldse valitsevate poliitiliste ringkondade vaadetest ja plaanidest[8].

8. Riigieelarve eelnõu menetlemine Riigikogus ning selle vastuvõtmine ja jõustumine

RES § 16 lg-te 1 ja 2 kohaselt peab Vabariigi Valitsus hiljemalt kolm kuud enne eelarveaasta algust (1. jaanuari) esitama Riigikogule riigieelarve eelnõu koos seletuskirja ning ülevaatega riigi majanduse olukorrast ja Vabariigi Valitsuse põhieesmärkidest. Seejärel toimub Riigikogus riigieelarve eelnõu menetlemine vastavalt Riigikogu kodukorra seadusele (edaspidi nimetatud RKKS). Riigieelarve eelnõu menetlemise korda Riigikogus reguleerib RKKS 12. peatükk (§ 119 jj). RKKS 12. peatüki kohaselt toimub riigieelarve eelnõu puhul

Riigikogus kolm lugemist. Üldiselt toimub menetlemine sarnaselt seaduseelnõude ja Riigikogu otsuste eelnõude menetlemise üldise korraga (RKKS 11. peatükk). Erinev on ainult muudatusettepanekutega seonduv. Riigieelarve eelnõu menetluse korral tuleb arvestada järgnevaga:

- riigieelarve eelnõu teise lugemise lõpetamise järel ja riigieelarve eelnõu kolmandal lugemisel võivad muudatusettepanekuid esitada komisjonid ja fraktsioonid;
- pärast riigieelarve eelnõu teise lugemise katkestamist, selle lõpetamist ning kolmanda lugemise katkestamist esitatud muudatusettepanekuid, mida Vabariigi Valitsus ei toeta ja mille juhtivkomisjon on jätnud arvestamata, hääletusele ei panda;
- riigieelarve eelnõu muutmise ettepanekule, mis tingib eelnõus ettenähtud tulude vähendamise, kulude suurendamise või ümberjaotamise, tuleb algatajal lisada rahalised arvestused, mis näitavad ära kulude katteks vajalikud tuluallikad;
- Riigikogu ei tohi kustutada ega vähendada riigieelarve eelnõus muude seadustega ettenähtud või Riigikogu poolt ratifitseeritud välislepingutest tulenevaid kulusid[9].

Eelnevast nähtuvalt on riigieelarve eelnõu menetlemisel Riigikogus võimalik selles teha peaaegu kõikvõimalikke muudatusi. Seega ei lisa see menetlusetapp ühelt poolt kolmanda sektori organisatsioonidele kindlasti kindlust, teisalt aga võimaldab poliitilist *lobby* kasutades veel eelarvest raha saada. Tähelepanu tuleks veel pöörata sellele, et riigieelarve eelnõu menetlemisel Riigikogus on muudatusettepanekute tegemise võimalused laiemad, kui teiste seaduste ja Riigikogu otsuste puhul – üldiselt nt kolmandal lugemisel enam muudatusettepanekuid teha ei saa.

Vastavalt RES § 21 Lg-le 1 võtab Riigikogu riigieelarve vastu seadusena. Riigikogu poolt vastuvõetud riigieelarve jõustub eelarveaasta algusest (RES § 21 lg 2). Riigieelarve väljakuulutamine Vabariigi Presidendi poolt toimub üldises korras.

9. Muud võimalikud probleemid seoses rahastamisega (riigihangetega seonduv)[10]

Omaette küsimuseks, mis küll otseselt ei puuduta käesolevat teemat, kuid on seotud kolmanda sektori rahastamisega ja riigile teenuste osutamisega, on kindlasti ka riigihankeid puudutav regulatsioon, mis on sätestatud riigihangete seaduses (edaspidi nimetatud RHS). Siinkohal tuleb märkida, et kolmanda sektori organisatsioonidel, mis on isiku staatuses (seega v.a seltsing) on riigihankekonkurssidest võimalik osa võtta. RHS § 29 lg 1 kohaselt saab riigihankekonkursil pakkujaks olla eraõiguslik juriidiline isik (sh mittetulundusühing või sihtasutus), avalik-õiguslik juriidiline isik ja füüsiline isik. Seega põhimõtteliselt riigihankekonkursist on kolmanda sektori organisatsioonidel võimalik osa võtta võrdselt äriühingute ja avalik-õiguslike juriidiliste isikutega. Omaette küsimuseks on loomulikult see, kas ja kuidas on kolmanda sektori organisatsioonid võimelised riigihankeid teostama ja sellega seonduvat regulatsiooni järgima (nt konkreetse konkursi tingimustele vastama). Kuna aga riigihankekonkursside eesmärgiks on avalikul sektoril saada teatav teenus või asi võimalikult hea hinna ja kvaliteedi suhtega, siis tuleb asuda seisukohale, et riigihankeid ei peagi saama kolmanda sektori organisatsioonid iseenesest.

Loomulikult ei välista eelnev, et riigihangete korraldamise regulatsioon oleks täiuslik, aga nimetatud teematika ei puuduta üksnes kolmandat sektorit, vaid nii riiki kui ka kõiki võimalikke pakkujaid ühiselt.

Eelnevast võiks loomulikult tõstatada omaette küsimuse kolmandale sektorile: millistel puhkudel on üldse õigustatud kolmanda sektori organisatsioonide rahastamisaotlused ja kas kolmanda sektori organisatsioonid peaks olema eelistatud nt võrreldes äriühingutega?

II. KOKKUVÕTE KODANIKUÜHENDUSTELT SAADUD INFORMATSIOONIST

Uurimaks välja kodanikuühenduste arvamust riigieelarvest rahastamise võimaluste kohta küsitles SA Eesti Õiguskeskus mõningaid mittetulunduslikke organisatsioone (mittetulundusühinguid ja sihtasutusi). Organisatsioonide valikul lähtuti sellest, millised organisatsioonid on riigieelarvest raha saanud. Esitatud küsimustele vastas 11 isikut. Järgnevalt antakse kokkuvõtlik ülevaade nimetatud vastustest.

Sihtasutuse Eesti Õiguskeskus poolt küsiti järgnevat:

- kuidas on võimalik mittetulundusühingutel või sihtasutustel riigieelarvest raha saada;
- missugused on riigieelarvest rahastamise puudujäägid;

- missugused on võimalused riigieelarvest rahastamise otsustamisel kodanikuühendustel kaasa rääkida;
- kas on veel midagi, mida te tahate selle teema puhul ära mainida;
- kas teil on soovitusi, riigieelarvest rahastamise paremaks korraldamiseks (nii et see töötaks kodanikuühenduste huvides)?

Kuidas on võimalik mittetulundusühingutel või sihtasutustel riigieelarvest raha saada?

Nimetatud küsimusele on vastatud väga erinevalt. Vastustest nähtub, et paljud riigieelarvest raha saanud mittetulundusühingud ja sihtasutused on seotud riigiga (nt loodud riigi poolt). Eelnevalt tulenevalt ei saa selliseid organisatsioone pidada kolmanda sektori organisatsioonideks, kuna need on otseselt seotud riigiga.

Välja on veel ka toodud, et projektipõhise rahastamise jaoks riigieelarvest on vaja mõne poliitiku või poliitilise jõu toetust. Selline vastus viitab riigieelarvest rahastamise seotusele poliitiliste jõududega.

Missugused on riigieelarvest rahastamise puudujäägid?

Nimetatud küsimusele on antud mitmeid erinevaid vastuseid. Välja on toodud järgnevat:

- asjaajamine on väga aeganõudev ja kulukas;
- riik delegeerib oma funktsioonid kolmandale sektorile, aga rahastamisel seda ei arvesta;
- eraldatavad summad on liiga väikesed ja neist jätkub heal juhul vaid aastaks;
- pole kindlust kuni riigieelarve vastuvõtmiseni;
- riik ei taha tegeleda väikeste projektidega, vaid ainult suurtega ("miljonilistega");
- tohutu aruandluse kohustus, mistõttu läbipaistvuse nimel läheb palju riigieelarvest saadud raha raamatupidamisfirmale;
- vähene võrdsus, muuhulgas ka see, et katusorganisatsioonid rahastatakse teiste organisatsioonidega samalt eelarverealet vaatamata sellele, et nende funktsioonid on palju laiemad.

Eelneva põhjal võib kokkuvõtlikult öelda, et peamisteks probleemideks on riigieelarvest rahastamise ebastabiilsus ning ebakindlus, samuti ka jagatava raha vähesus.^[11]

Missugused on võimalused riigieelarvest rahastamise otsustamisel kodanikuühendustel kaasa rääkida?

Nimetatud küsimusele on vastatud järgnevalt:

- võimalused puuduvad või on vähesed;
- tuleb saavutada dialoog riigiga;
- mis puudutab Haridus- ja Teadusministeeriumi, siis väga head.

Üldiselt vastused sellele küsimusele ei näita midagi. Vastused on väga erinevad ja olenevad ilmselgelt sellest, kui suures osas on mingi organisatsiooni ootused täitunud.

Kas on veel midagi, mida te tahate selle teema puhul ära mainida ning kas teil on soovitusi, riigieelarvest rahastamise paremaks korraldamiseks (nii et see töötaks kodanikuühenduste huvides)?

Vastustes on mainitud järgnevat:

- iga kodanikualgatuse korras mittetulundusühingut loovalt asutajalt tuleks küsida, et miks peab loodava ühingu rahastamine toimuma riigieelarvest^[12];
- üheks rahastamise peamiseks põhimõtteks peaks olema, et nendes valdkondades, milles riik delegeerib enda funktsioone, peab olema ka tagatud rahastamine riigi poolt.

KOKKUVÕTE

Kokkuvõtteks saab eelneva analüüsi põhjal öelda järgnevat

Riigieelarve seaduse alusel koosneb riigieelarve menetlus järgmisest osadest:

- riigi eelarvestrateegia koostamine (§ 9¹);
- ministeeriumite valitsemisala eelarveprojektide koostamine (§ 10);
- eelarveläbirääkimised (§-d 12 – 13);

- riigieelarve eelnõu koostamine (§ 14);
- riigieelarve eelnõu menetlus Vabariigi Valitsuses (§-d 15 – 16);
- riigieelarve eelnõu menetlemine Riigikogus (§-d 18 - 20) ning
- riigieelarve vastuvõtmine ja jõustumine (§ 21)

Seejuures tulenevalt RES-i regulatsioonist ei ole läbi kogu riigieelarve menetluse kolmanda sektori organisatsioonidel õiguslikku alust eelarve koostamist ja selles ettenähtud kulutuste jaotamist mõjutada. Seega on kolmanda sektori organisatsioonide võimalik mõju riigieelarvele minimaalne ning kolmanda sektori organisatsioonide võimalused rahastamisele riigieelarvest väikesed.

Kolmanda sektori rahastamiseks ei ole otstarbekas riigieelarve menetluse korda muuta, vaid pigem tuleks rõhuda Eesti kodanikuühiskonna sihtkapitali loomisele. Sellise lahenduse tõenäolised mõjud oleks järgmised:

- saaks kokku hoida nii kolmanda sektori organisatsioonide kui ka riigieelarvet menetleva riigi aega;
- saaks ühtlustada rahastamisaotluse esitamise kriteeriume ja teostada ühtset järevalvet kogu kolmanda sektori rahastamisele – väheneksid kahtlused, et rahastamine sõltub tutvustest jms.;
- kogu kolmandal sektoril oleks võimalik pikemalt kui üks aasta prognoosida võimalikke riigilt saadavaid tulusid.

Kokkuvõtteks Sihtasutuse Eesti Õiguskeskus poolt kogutud informatsioonist võib järeldada, et peamisteks probleemideks on riigieelarvest rahastamise ebastabiilsus ning ebakindlus, samuti jagatava raha vähesus. Kindlasti leevendaks sihtkapitali loomine ka neid probleeme.

KASUTATUD ÕIGUSAKTID

Eesti Vabariigi põhiseadus. 28.06.1992. – RT I 1992, 26, 349; 2003, 29, 174; 64, 429.

Hasartmängumaksu seadus. 13.03.2002. – RT I 2002, 28, 158; 90, 521; 2003, 88, 591; 2004, 52, 362.

Rahandusministeeriumi põhimäärus. Vastu võetud Vabariigi Valitsuse 24.12.1999. a määrusega nr 412. – RT I 1999, 102, 914; 2000, 68, 436; 100, 648; 2001, 100, 651; 2002, 88, 509; 2003, 57, 386; 2004, 52, 364.

Ravikindlustuse seadus. 19. 06. 2002. – RT I 2002, 62, 377; 2003, 20, 11; 88, 591; 2004, 37, 253; 49, 342; 56, 400.

Riigieelarve seadus. 09.06.1999. – RT I 1999, 55, 584; 92, 824; 2000, 55, 360; 2002, 64, 393; 2003, 13, 69; 24, 148; 88, 588; 2004, 22, 148.

Riigihangete seadus. 19. 10. 2000. – RT I 2000, 84, 534; 2001, 34, 189; 50, 284; 2002, 23, 131; 47, 297; 61, 375; 63, 387; 87, 505; 99, 577; 2003, 25, 153; 78, 521; 88, 591; 2004, 56, 402.

Riigikogu kodukorra seadus. 11. 02. 2003. – RT I 2003, 24, 148; 90, 601; 2004, 12, 77.

Riikliku pensionikindlustuse seadus. 5. 12. 2001. – RT I 2001, 100, 648; 2002, 53, 336; 53, 338; 61, 375; 2003, 20, 116; 48, 343; 82, 549; 88, 589; 2004, 16, 120.

Sotsiaalmaksu seadus. 13.12.2000. – RT I 2000, 102, 675; 2001, 50, 285; 59, 359; 79, 480; 91, 544; 95, 587; 2002, 44, 284; 62, 377; 111, 662; 2003, 82, 549; 88, 587; 88, 591; 2004, 37, 252.

[1] Riigieelarve seadust kui konstitutsioonilist seadust saab vastavalt PS § 104 lg-le 2 vastu võtta ja muuta ainult Riigikogu koosseisu häälteenamusega – seega vähemalt 51 poolthäälega. Seega on riigieelarve seaduse muutmine suhteliselt raske.

[2] Eesti Vabariigi põhiseaduse ekspertkomisjoni aruanne. Saadav internetis: <http://www.just.ee/index.php3?cath=1605>

[3] Vastavalt Rahandusministeeriumi põhimääruse § 23 p-le 1. Nimetatud põhimäärus on vastu võetud Vabariigi Valitsuse 24.12.1999. a määrusega nr 412 (RT I 1999, 102, 914).

[4] Tegelikult peavad eelarveläbirääkimisi Rahandusministeeriumiga lisaks ministeeriumitele ka muud põhiseaduslikud institutsioonid - Riigikogu, Vabariigi President, Riigikontroll, õiguskantsler ning Riigikohus.

[5] Rahandusministril on õigus ministrile teha ettepanek eelarveläbirääkimistel kooskõlastatud ja kooskõlastamata jäänud eelarve projekti summade muutmiseks või väljajätmiseks.

[6] Üldiselt ei ole üksikud riigieelarve tulud ja kulud üksteisest sõltuvuses.

[7] Vastavalt sotsiaalmaksu seaduse, riikliku pensionikindlustuse seaduse ja ravikindlustuse seaduse regulatsioonile.

[8] Vabariigi Valitsuse ja valitsevate poliitiliste ringkondade vaadetest ja plaanidest sõltub kõige vähem need riigi tulud ja kulud, mis riigieelarve universaalsuse põhimõtte vastaselt on seadusega sihtotstarbeliselt mingile valdkonnale ette nähtud. Siit tulenevalt võiks kogu kolmanda sektori rahastamine ka toimuda sihtkapitali või mõnede sihtkapitalide kaudu, mille rahastamine oleks seotud kogu riigieelarve tulude mahu või mõnest tuluallikast saadava tulu mahuga. Seetõttu tuleb jätkuvalt kolmanda sektori organisatsioonide positsioonist lähtudes toetada Eesti kodanikuühiskonna sihtkapitali loomist, mille kohta SA Eesti Õiguskeskus on Eesti Mittetulundusühenduste Ümarlaura Sihtasutusele esitanud raporti. Kogu kolmanda sektori organisatsioonide rahastamine võiks toimuda läbi selle sihtkapitali. See aitaks arvestades kogu riigieelarve menetluse keerukust raha taotlemisel aega kokku hoida ning kolmandal sektoril ette näha laekumisi riigilt. Kindlasti saaks sellisel juhul ühtlustada ka taotluse esitamise kriteeriume ning teostada paremini järelvalvet. Nimetatud regulatsiooni korral ei tuleks ka kõigis riigieelarve menetlemise etappides hakata kaaluma kolmanda sektori organisatsioonide taotlusi ja palveid.

[9] Riigieelarve universaalsuse põhimõttest tehtud erandite puhul (nt hasartmängumaksu jaotamine).

[10] 9. peatükk ei seondu otseselt Eesti Õiguskeskus, Sihtasutuse Avatud Eesti Fond ja Eesti Mittetulundusühenduste Ümarlaura Sihtasutuse vahel 14. juunil 2004. a sõlmitud lepingus sätestatud Sihtasutuse Eesti Õiguskeskus kohustusega. Käesolevasse raportisse on see lisatud tulenevalt riigihangete seotusest kolmanda sektori organisatsioonide rahastamisega.

[11] Siinjuures peab mainima, et peamised probleemid on mõnes mõttes paratamatud – riigieelarvest rahastatakse ainult üheks eelarveaastaks (tulenevalt eelarve aastase kehtivuse põhimõttest) ning raha on alati vähem, kui tahtjaid.

[12] Nimetatud kommentaar on antud Vabariigi Valitsuse poolt asutatud sihtasutuse juhataja poolt.